

Asia: VN/27438/2023

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitysluonnos EU:n datasäädöksen täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi esitetään säädettävän laki datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta. Lisäksi esitetään muun muassa sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n muuttamista. Luonnoksessa esitetään, että datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain nojalla voitaisiin jatkossa määrätä rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia. Rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset pantaisiin luonnoksen mukaan täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Seuraamusten täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus (ORK). Lisäksi datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain nojalla toimivaltainen viranomainen voisi asettaa antamansa päätöksen tehosteeksi uhkasakon, jonka täytäntöönpanosta ORK vastaisi. ORK vastaa tällä hetkellä yli 50 erilaisen rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen täytäntöönpanosta. Siten ORK arvioi erityisesti seuraamusten täytäntöönpanoa koskevia kohtia esitysluonnoksessa. Esityksessä ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 12.9.2025.

Datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain 13-21 §:ien nojalla määrättävät seuraamusmaksut olisivat seuraamuksina uusia. Lisäksi datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain 23 §:n nojalla voitaisiin jatkossa määrätä seuraamusmaksu datan välityspalvelujen tarjoajalle. Datan välityspalvelujen tarjoajalle voidaan tällä hetkellä määrätä seuraamusmaksu sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 334 a §:n nojalla. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 334 a § ja kyseisen seuraamuksen täytäntöönpanoa koskeva 335 §:n 2 momentti esitetään samalla kumottavan, koska jatkossa näistä asioista säädettäisiin uudessa datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetussa laissa.

ORK katsoo, että luonnoksessa on otettu pääasiassa hyvin huomioon täytäntöönpanomenettelyn kannalta keskeiset asiat. Lausuttavana olevan esityksen mukaan datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain 22 §:n mukaan 13-21 §:ssä tarkoitettujen seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Informatiivisen viittauksen ohella sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momenttiin on esitetty muutosta. ORK pitää

lisäystä tärkeänä, sillä sakon täytäntöönpanosta annetun lain nojalla täytäntöön pantavat uudet rangaistusluonteiset hallinnolliset seuraamukset on viime vuosina säännönmukaisesti lisätty 1 §:n 2 momenttiin. Koska sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa ei vielä toistaiseksi ole säädetty yleistä säännöstä seuraamusten vanhentumisesta, ORK pitää tärkeänä, että esitetyn 22 §:n 6 momentissa on huomioitu myös 13-21 §:ssä mainittujen seuraamusmaksujen vanhentuminen. ORK kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että 23 §:ään esitetyn datan välityspalvelujen tarjoajalle määrättävän seuraamusmaksun osalta vanhentumisesta ei ole luonnoksessa erikseen säädetty. Kyseisen seuraamusmaksun osalta sääntely on tuotu sähköisen viestinnän palveluista annetusta laista nyt esitettyyn uuteen datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annettuun lakiin. Sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa vanhentumisesta on säädetty 335 §:n 2 momentissa, mutta vanhentumisen osuutta ei esitetä luonnoksessa osaksi 23 §:ää.

Erikseen ORK kiinnittää huomiota siihen, että 22 sekä 23 §:ssä on erilliset täytäntöönpanoa koskevat momentit. ORK esittää, että pykälien 22 ja 23 § sisältöä ja mahdollista osittaista yhdistämistä pelkästään täytäntöönpanoa koskevaksi pykäläksi arvioitaisiin jatkovalmistelussa vielä. Nyt pykälät sisältävät päällekkäistä sääntelyä muun muassa koskien informatiivista lakiviittausta sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin, vaikka asiallisesti kaikissa 13-21 ja 23 §:ssä manituissa seuraamuksista on täytäntöönpanon kannalta kyse samankaltaisista asioista. Lisäksi ORK kiinnittää huomiota vielä siihen, että täytäntöönpanomenettelyyn liittyen 23 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on erikseen maininta, että seuraamukset ovat viivästyessään korottomia. Vastaavaa mainintaa ei sisälly 22 §:n säännöskohtaisiin perusteluihin, jossa on erikseen säädetty 13-21 §:ssä säädettyjen seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta.

Esitysluonnoksessa ei ole arvioitu, kuinka paljon esitettyjä seuraamusmaksuja määrättäisiin vuosittain datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain nojalla. Luonnoksessa on todettu muun muassa, että seuraamusmaksun kohteena voi olla pienistä kotimaisista yhtiöistä globaaliin toimiviin erittäin suuriin yrityksiin. Määrällisesti joukkoa ei kuitenkaan ole kuvattu tarkemmin. Kun datan välityspalvelujen tarjoajalle määrättävää seuraamusmaksu säädettiin sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin vuonna 2023, hallituksen esityksessä todettiin, että "datan välityspalvelut ovat uudentyyppisiä toimijoita ja toimijoita ei vielä ole monta, seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta syntyy Oikeusrekisterikeskukselle lisätyötä vähäisissä määrin." (HE 50/2023 s. 22) Lakiin datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta esitetään datan välityspalvelujen tarjoajalle määrättävän seuraamusmaksun ohella kuitenkin myös yhdeksää täysin uutta seuraamusmaksua (13-21 §). Lausuttavana olevassa luonnoksessa on toisaalta todettu, että valvontaviranomaisen valvontatyön lähtökohtana olisi ohjaus ja neuvonta. Mikäli luonnoksen kirjauksesta on pääteltävissä, että seuraamusmaksuja määrättäisiin vuosittain ainoastaan yksittäisiä, ORK ei pidä seuraamusmaksujen täytäntöönpanosta syntyvää lisätyötä merkittävänä.

ORK täytäntöönpanotietojärjestelmää ollaan uudistamassa. Samalla on tarkoitus uudistaa myös täytäntöönpanoilmoituksen teko ORK:lle. Tarkoituksena on, että jatkossa rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamuksen määrännyt viranomainen voisi ilmoittaa määräämästään seuraamuksesta ORK:lle sähköisesti kehitteillä olevan sähköisen palvelun kautta. Sähköisen palvelun on määrä olla käytössä loppuvuodesta 2025, joten datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain mukaisten seuraamusmaksujen ilmoittaminen täytäntöön pantavaksi tapahtuisi todennäköisesti

kehitteillä olevan palvelun kautta. Mikäli seuraamukset ilmoitettaisiin ORK:lle nykyisin käytössä olevalla menettelyllä, liikenne- ja viestintävirasto ilmoittaisi tiedot ORK:lle sakkoluettelolla ja täytäntöönpanoperustetta koskevat tiedot tallennettaisiin manuaalisesti ORK:n täytäntöönpanotietojärjestelmään. Ilmoitustavasta riippumatta, jokainen uusi rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus lisää ORK:n henkilötyön tarvetta täytäntöönpanovaiheessa muun muassa asiakasyhteydenottojen, täytäntöönpanoon liittyvien virhetilanteiden selvittämisen ja ulosottoon siirtyneiden saatavien valvonnan takia. Keskusteluissa oikeusministeriön kanssa on sovittu, että jokaisen uuden seuraamuslajin yhteydessä arvioidaan sen täytäntöönpanosta aiheutuvan lisähenkilötyön määrä, vaikka lisähenkilötyön määrä yhtä uutta seuraamuslajia kohti olisi vähäinen. Kun uusia seuraamuslajeja tulee jatkuvasti lisää, ORK:n lisähenkilötyön tarvetta on tarpeen arvioida pidemmällä aikajaksolla viraston tulosohjausmenettelyssä. Tällä perusteella arvioidaan nyt, että datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta annetun lain mukaisten seuraamusten takia ORK:lle syntyy lisähenkilöstön tarvetta vähäisissä määrin.

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Pitkänen Tero
Oikeusrekisterikeskus